

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О.М. БЕКЕТОВА

Інститут Навчально-науковий інститут підготовки кадрів вищої кваліфікації



ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту

(Віктор ХАРЧЕНКО)

« 08 » 2021 року
М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Торгівля та біржова діяльність (поглиблений курс)

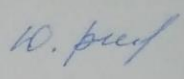
вид дисципліни, шифр за ОП	обов'язкова, ОК-6
семестр	3 (4)
кількість кредитів ЄКТС	4,0
форма підсумкового контролю	екзамен
мова викладання, навчання та оцінювання	українська
кафедра	підприємництва та бізнес-адміністрування

для здобувачів наукового ступеня:

рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
освітньо-наукова програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
форма навчання	Очна (денна, вечірня)

2022 - 2023 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Розробники:

Прізвище та ініціали	Посада, email	Науковий ступінь, вчене звання	Підпис
Юлія ФЕДОТОВА	завідувачка кафедри економічної теорії та міжнародної економіки f.lektorin@gmail.com	кандидат економічних наук, доцент	

Робочу програму схвалено **на засіданні** кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування

Протокол від «31» 08 2021 року № 1

Завідувач кафедри  (Олена ДИМЧЕНКО)

Робоча програма навчальної дисципліни відповідає освітньо-науковій програмі:
освітньо-наукова, Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Гарант освітньої програми  (Олена ДИМЧЕНКО)

1. Мета дисципліни

Мета дисципліни «торгівля та біржова діяльність» – формування у здобувачів освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» комплексу теоретичних знань щодо торгівлі та біржової діяльності для дослідження проблем та вирішення практичних завдань що стосуються функціонування та розвитку цих соціально-економічних систем.

2. Міждисциплінарні зв'язки

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на такі дисципліни як: історія і філософія науки, управління науковими проектами.

3. Результати навчання

Програмний результат навчання	Методи навчання	Форми оцінювання	Результати навчання за дисципліною
ПРН 1. Знати історію розвитку та сучасний стан наукових знань у галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності	лекційні та практичні заняття, самостійне навчання, індивідуальні консультації	усне та письмове опитування, тестові завдання, практичні завдання, письмовий екзамен	ПРН 1.1 Знати сучасні тенденції та актуальні проблеми що стосуються торгівлі та біржової діяльності та критично аналізувати міжнародний досвід в цих сферах
ПРН 2. Використовувати на практиці теоретичні знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.			ПРН 2.1 Застосовувати теоретичні знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для обґрунтування практичних пропозицій в процесі виконання наукових робіт
ПРН 3. Аналізувати, визначати, вирішувати комплексні проблеми у галузі.			ПРН 3.1 Володіти знаннями для комплексного дослідження проблем організації торгівельної діяльності та функціонування суб'єктів торгівельного підприємництва
ПРН 16. Розуміти основні концепції та вирішувати теоретичні та практичні проблеми у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності			ПРН. 16.1 Знати концепції, підходи та методи що застосовуються в сфері управління торгівельною діяльністю та використовувати їх для формування наукових рекомендацій з підвищення якості та забезпечення результативності такого управління
ПРН 17 Застосовувати економіко-статистичні методи для дослідження та вирішення проблем в сфері функціонування та розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності			ПРН 17.1 Застосовувати економіко-статистичні методи для узагальнення і аналізу інформації, що характеризує торгівельну та біржову діяльність в Україні

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1 Торгівля та біржова діяльність (поглиблений курс)

Змістовий модуль 1. Торгівля та біржова діяльність як об'єкти дослідження.

Торгівля та біржова діяльність як сфери наукового пізнання. Основні терміни курсу та особливості їх морфологічного аналізу Торгівля та біржова діяльність як складові національної економіки. Суб'єкти торгівлі та біржової діяльності та проблеми їх функціонування в Україні. Аналіз поточного стану торгівлі та біржової діяльності та формування бази даних для проведення наукових досліджень. Закордонний досвід організації торгівлі та біржової діяльності. Поняття методу, метод як складова методології дослідження. Класифікація методів наукового пізнання. Застосування кількісних методів в процесі дослідження проблем і аналізу процесів, що характеризують торгівлю та біржову діяльність. Використання експертних методів дослідження. Вибір методів дослідження залежно від поставлених завдань, переваги та недоліки застосування різних методів дослідження.

Змістовий модуль 2. Особливості здійснення торгівельної діяльності.

Суб'єкти торгівельної діяльності. Ресурсне і кадрове забезпечення торгівельних підприємств. Цінова та асортиментна політика торгівельних підприємств. Організація процесів зберігання товарів. Класифікація складів та складських приміщень, методичні підходи до визначення потреби у них та особливості їх розташування. Приймання та зберігання товарів на складі. Комплектування та відпуск товарів. Стандартизація, уніфікація і маркування товарів. Організація управління транспортом та планування перевезень товарів. Організація перевезень товарів різними видами транспорту. Зарубіжний досвід організації торгівельної діяльності. Проблеми організації торгівельної діяльності в Україні. Суб'єкти торгівельного підприємництва. Класифікація торгівельних об'єктів. Критерії оцінки торгівельної мережі. Визначення потреби у торгівельних об'єктах. Оцінка якості торгівельного обслуговування. Методи продажу товарів. Електронна комерція в системі роздрібної торгівлі. Господарські зв'язки суб'єктів торгівлі з постачальниками товарів. Форми і методи оптового продажу та закупівлі товарів. Нормативне забезпечення торгівельної діяльності в Україні. Концепції управління торгівельною діяльністю. Суб'єкти управління торгівельною діяльністю. Методи оцінки та способи підвищення конкурентоздатності торгівельних підприємств. Реалізація функцій управління торгівельною діяльністю на різних рівнях економіки. Сутність якості управління та проблеми її визначення. Державне регулювання торгівельної діяльності. Актуальні проблеми управління торгівельною діяльністю в Україні та підходи до їх вирішення.

Змістовий модуль 3. Організація фондового ринку та біржова діяльність.

Суб'єкти фондового ринку, Фінансові інструменти фондового ринку. Специфіка та види біржових угод на фондовому ринку. Оформлення і виконання контрактів на фондових біржах. Фондові ринки та інформаційні технології. Розвиток фондового ринку в Україні. Діяльність українських фондових бірж. Нормативне забезпечення функціонування фондового ринку. Міжнародний досвід функціонування фондових ринків. Суб'єкти біржової діяльності та їх функції. Види біржових угод та порядок

їх укладання. Методи аналізу біржового ринку та біржові індекси. Методи визначення ризику укладання біржових угод. Способи мінімізації біржових ризиків, хеджування як метод зниження ризику. Аналіз біржової діяльності в Україні. Міжнародний досвід здійснення біржової діяльності. Проблеми здійснення біржової діяльності в Україні.

5. Структура навчальної дисципліни і розподіл часу

Змістові модулі	Кількість годин				
	усього	лек.	практ.	лаб.	сам. роб.
МОДУЛЬ (семестр)	120	16	14		90
Змістовий модуль 1	35	5	4		26
Змістовий модуль 2	35	6	6		23
Змістовий модуль 3	35	5	4		26
Підсумковий контроль	15				15

6. Теми лекцій

Тема	Зміст (план)	Кількість ауд. годин
Змістовий модуль 1. Торгівля та біржова діяльність як об'єкти дослідження		
Тема 1.1. Теоретичні основи дослідження торгівлі та біржової діяльності	Торгівля та біржова діяльність як сфери наукового пізнання. Основні поняття курсу та особливості їх морфологічного аналізу Торговлі та біржової діяльності у складі національної економіки. Суб'єкти торгівлі та біржової діяльності та проблеми їх функціонування в Україні. Аналіз поточного стану торгівлі та біржової діяльності та формування бази даних для проведення наукових досліджень. Закордонний досвід організації торгівлі та біржової діяльності.	2
Тема 1.2. Методи дослідження торгівлі та біржової діяльності	Поняття методу, метод як складова методології дослідження. Класифікація методів наукового пізнання. Застосування кількісних методів в процесі дослідження проблем і аналізу процесів, що характеризують торгівлю та біржову діяльність. Використання експертних методів дослідження. Вибір методів дослідження залежно від поставлених завдань, переваги та недоліки застосування різних методів дослідження.	3
Змістовий модуль 2. Особливості здійснення торгівельної діяльності		
Тема 2.1. Організація торгівельної діяльності	Суб'єкти торгівельної діяльності. Ресурсне забезпечення торгівельних підприємств. Кадрове забезпечення торгівельної діяльності. Цінова та асортиментна політика торгівельних підприємств. Організація процесів зберігання товарів. Класифікація складів та складських приміщень, методичні підходи до визначення потреби у них та особливості їх розташування. Приймання та зберігання товарів на складі. Комплектування та відпуск товарів. Стандартизація, уніфікація і маркування товарів. Організація управління транспортом та планування перевезень товарів. Організація перевезень товарів різними видами транспорту. Зарубіжний досвід організації торгівельної діяльності. Проблеми організації торгівельної діяльності в Україні.	2

Тема 2.2. Дослідження процесів формування і розвитку торговельного підприємництва	Суб'єкти торговельного підприємництва. Класифікація торговельних об'єктів. Критерії оцінки торговельної мережі. Визначення потреби у торговельних об'єктах. Оцінка якості торговельного обслуговування. Методи продажу товарів. Електронна комерція в системі роздрібної торгівлі. Господарські зв'язки суб'єктів торгівлі з постачальниками товарів. Форми і методи оптового продажу та закупівлі товарів. Нормативне забезпечення торговельної діяльності в Україні.	2
Тема 2.3. Управління торговельною діяльністю	Концепції управління торговельною діяльністю. Суб'єкти управління торговельною діяльністю. Реалізація функцій управління торговельною діяльністю на різних рівнях економіки. Сутність якості управління та проблеми її визначення. Державне регулювання торговельної діяльності. Актуальні проблеми управління торговельною діяльністю в Україні та підходи до їх вирішення.	2
Змістовий модуль 3. Організація фондового ринку та біржова діяльність		
Тема 3.1. Дослідження процесів організації та функціонування фондового ринку	Суб'єкти фондового ринку, Фінансові інструменти фондового ринку. Специфіка та види біржових угод на фондовому ринку. Оформлення і виконання контрактів на фондових біржах. Фондові ринки та інформаційні технології. Розвиток фондового ринку в Україні. Діяльність українських фондових бірж. Нормативне забезпечення функціонування фондового ринку. Міжнародний досвід функціонування фондових ринків.	3
Тема 3.2. Біржова діяльність в Україні	Суб'єкти біржової діяльності та їх функції. Види біржових угод та порядок їх укладання. Методи аналізу біржового ринку та біржові індекси. Методи визначення ризику укладання біржових угод. Способи мінімізації біржових ризиків, хеджування як метод зниження ризику. Організація проведення біржових торгів. Аналіз біржової діяльності в Україні. Міжнародний досвід здійснення біржової діяльності. Проблеми здійснення біржової діяльності в Україні.	2

7. Теми практичних занять

Тема	Зміст (план)	Кількість ауд. годин
Змістовий модуль 1. Торгівля та біржова діяльність як об'єкти дослідження		
Тема 1.1. Теоретичні основи дослідження торгівлі та біржової діяльності	Значення торгівлі та біржової діяльності для національної економіки. Основні поняття курсу та приклади аналізу їх змісту. Відображення процесів та дослідження проблем функціонування суб'єктів торгівлі та біржової діяльності у наукових працях. Актуальні тенденції розвитку торгівлі та біржової діяльності в Україні. Особливості врахування міжнародного досвіду торгівлі та біржової діяльності у наукових дослідженнях.	2
Тема 1.2. Методи дослідження торгівлі та біржової діяльності	Класифікація методів дослідження, переваги та недоліки їх використання. Аналіз та узагальнення інформації, що характеризує торгівлю та біржову діяльність. Застосування математичного інструментарію для реалізації завдань наукових досліджень, що стосуються торгівлі та біржової діяльності. Використання експертних методів в процесі дослідження проблем торговельної та біржової діяльності. Узгодження результатів застосування методів дослідження. Поняття гіпотези. Методи підтвердження достовірності гіпотез.	2

Змістовий модуль 2. Особливості здійснення торгівельної діяльності		
Тема 2.1. Організація торгівельної діяльності	Поточний стан і проблеми здійснення торгівельної діяльності. Обґрунтування вибору форм організації торгівельної діяльності. Матеріальне забезпечення торгівельної діяльності, організація постачання товарів. Принципи формування товарного асортименту. Цінова політика торгівельних підприємств. Застосування методів логістики у торгівельній діяльності. Фінансове забезпечення діяльності торгівельних підприємств. Джерела формування капіталу. Методи визначення і способи мінімізації середньої вартості капіталу. Кадрова політика торгівельних підприємств.	2
Тема 2.2. Дослідження процесів формування і розвитку торгівельного підприємництва	Аналіз стану та перспектив розвитку торгівельного підприємництва на основі наукових публікацій. Аналіз поточного та перспективного стану ринку. Наукове обґрунтування маркетингових заходів. Методи оцінки і способи підвищення конкурентоздатності торгівельних підприємств. Ділова репутація торгівельних підприємств та методи її оцінки. Дослідження проблем підприємницьких суб'єктів з використанням системного підходу. Обґрунтування заходів з державної підтримки суб'єктів торгівельного підприємництва.	2
Тема 2.3. Управління торгівельною діяльністю	Підходи до здійснення управління торгівельною діяльністю підприємств, форми і методи управління. Застосування стратегічного управління в діяльності торгівельних підприємств. Відмінності управління за цілями та результатами. Сутність якості управління, критерії результативності управління торгівельними підприємствами. Кадрове та інформаційно-аналітичне забезпечення управління торгівельними підприємствами. Актуальні проблеми управління торгівельною діяльністю.	2
Змістовий модуль 3. Організація фондового ринку та біржова діяльність		
Тема 3.1. Дослідження процесів організації та функціонування фондового ринку	Поточний стан фондового ринку України та особливості його функціонування. Джерела інформації для аналізу фондового ринку. Види цінних паперів та визначення їх вартості. Визначення ризику здійснення фінансових інвестицій. Економічний зміст та визначення β -коефіцієнту. Оцінка доходності угод на фондовому ринку. Поняття та визначення капіталізації компаній. Критерії діяльності фондових бірж, порівняльний аналіз фондових бірж України. Проблеми функціонування фондового ринку України.	2
Тема 3.2. Біржова діяльність в Україні	Специфіка дослідження проблем біржової діяльності. Суб'єкти біржової діяльності та їх взаємодія. Економічний зміст біржових операцій. Методи мінімізації ризику біржової діяльності. Особливості функціонування українських бірж в сучасних умовах. Основні проблеми здійснення біржової діяльності в Україні.	2

8. Індивідуальне завдання (ІЗ)

«не передбачено»

9. Методи контролю та порядок оцінювання результатів навчання

Поточний контроль: усний контроль у вигляді фронтального опитування, поточне тестування, самостійні письмові роботи, практичні завдання.

Підсумковий контроль: письмове завдання – білети: два теоретичні питання та практичне завдання під час проведення екзамену.

Структура навчальної дисципліни і розподіл балів

Змістові модулі	Максимальна кількість балів			
	усього	практ.	лаб.	сам. роб.
МОДУЛЬ (семестр)	100			
Змістовий модуль 1	20	10	-	10
Змістовий модуль 2	25	10	-	15
Змістовий модуль 3	25	10	-	15
Підсумковий контроль	30			

Види завдань, засоби контролю і максимальна кількість балів

Види завдань та засоби контролю	Розподіл балів
Змістовий модуль 1	20
Практичні завдання №1-2 (усне фронтальне опитування за темами 1.1-1.2, письмова робота для засвоєння ключових понять і методів курсу, аналіз проблем торгівлі та біржової діяльності за результатами актуальних наукових робіт).	10
Завдання до самостійної роботи №1 (концептуальний аналіз основних понять за темою дослідження)	5
Тест за теоретичним матеріалом ЗМ1	5
Змістовий модуль 2	25
Практичні завдання № 3-5 (усне опитування за темами 2.1-2.3, письмова робота «організація управління транспортом та планування перевезень товарів», порівняння способів фінансового забезпечення торгівельних підприємств, виконання практичних завдань)	10
Завдання до самостійної роботи №2 (методи оцінки ділової репутації торгівельних підприємств)	10
Тест за теоретичним матеріалом ЗМ2	5
Змістовий модуль 3	25
Практичні завдання № 6-7 (усне опитування за темами 3.1-3.2, самостійна письмова робота «види і особливості здійснення біржових операцій», обговорення «проблеми організації біржової діяльності в Україні та методи їх дослідження »)	10
Завдання до самостійної роботи №3 (методи визначення вартості цінних паперів)	10
Тест за теоретичним матеріалом ЗМ3	5
Підсумковий контроль – екзамен	30
Теоретичне питання 1	9
Теоретичне питання 2	9
Задача	12

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90-100	відмінно
82-89	добре
74-81	
64-73	
60-63	задовільно
35-59	
0-34	незадовільно з можливістю повторного складання незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Матеріально-технічне та інформаційне забезпечення

Методичне забезпечення

1. Дистанційний курс «Торгівля та біржова діяльність (поглиблений курс)»

URL: <https://dl.kname.edu.ua/course/view.php?id=2093>

Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Закон України. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України. Про інвестиційну діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
3. Закон України Про товарну біржу від 10.12.1991 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>
4. Закон України Про цінні папери та фондовий ринок URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
5. Апопій В., Шалева О., Гуштан Т. Тенденції розвитку спеціалізації у роздрібній торгівлі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 10 (1). С. 18–22.
6. Внутрішня торгівля в Україні: економічні умови ефективного розвитку: монографія / За ред. А. А. Мазаракі. Київ: КНТЕУ. 2016. 864 с.
7. Клочкова О. Роздрібні торговельні мережі: регіональні фактори розвитку: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Х. 2018. 20 с.
8. Ковальська Л. Л. Особливості функціонування та перспективи розвитку роздрібно-торгівельної мережі регіонів України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 2. Вип. 1 (47). Ужгород, С.161–167.
9. Ковальська Л. Л., Речун О. Ю. Роздрібна торгівля: сутність, оцінка та напрями розвитку. *Економічний форум*. 2018. № 2 С. 61–67.
10. Краус К. М. Управління маркетингом малих торговельних підприємств: Монографія. Київ: Центр учбової літератури. 2015. 226 с.
11. Кришан О. Ф., Резяпов К. І. Передумови та перспективи використання

потенціалу облігаційного сегменту фондового ринку як джерела інвестиційних ресурсів. *Бізнес-навігатор*. 2018. №5 (48). С. 39–446.

12. Кутузова М. М. Фондовий ринок України в умовах нестабільності світового фінансового середовища. *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 115–118.

13. Лещук Ю. А. Організаційно-економічні умови діяльності товарних бірж в Україні. *Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту*. 2018. № 30. С. 14–18.

14. Лещук Ю. А. Ціноутворення за форвардними угодами на ф'ючерсних ринках. *Економічний вісник НГУ*. 2018. №4. С. 103–111.

15. Лизанець А. Г., Долинай Т. Т. Регулювання товарної та асортиментної політики підприємства на засадах категорійного менеджменту. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2016. Вип. 2 (6). С. 91–96.

16. Оптова торгівля в Україні. монографія / За ред. А. А. Мазаракі. КНТЕУ. 2016. 208 с.

17. Резяпов К. І. Регулювання інвестиційних процесів на фондовому ринку України. дисс. на здобуття наукового ступеня доктора філософії. спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. ВНЗ «Університет ім. Альфреда Нобеля». 2021. 218 с. URL.: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic Council/D_08_120_0/reziapov_dysertatsiya.pdf

18. Рудницький С. І. Організація системи послуг в торгівлі на ринках. *Торгівля, комерція, підприємництво*. 2018. № 7. С. 143–146.

19. Системне забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності: колективна монографія. / За заг. ред. Н. Б. Кашеної та Т. О. Ставерської. Харківський держ. ун-т харч. та торг. Х. 2020. 390 с.

20. Ставерська Т. О. Фінансові механізми забезпечення сталого розвитку підприємств торгівлі. Монографія. Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Х. 2019. 275 с.

21. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. Дніпро. 2018. 404 с.

22. Управління товарооборотом підприємств роздрібної торгівлі: монографія / І. В. Височин. Київ. КНТЕУ. 2012. 544 с.

23. Управління фінансовою безпекою підприємства торгівлі в умовах невизначеності. Колективна монографія / За заг. ред. А. С. Крутової. Х. 2017. 264 с.

24. Федотова Ю. В. Передумови виникнення, види та механізм вирішення конфліктних ситуацій у міжнародній торгівлі. *Держава та регіони, Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. №3 (114). С. 110–116. URL: <http://www.econom.stateandregions.zp.ua/archive?id=129>

25. Федотова Ю. В. Особливості торговельної політики країн Європейського Союзу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип.1 3 (71). С. 549–554. URL: http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_1_2019_ukr/6.pdf

26. Федотова Ю. В. Аналіз ефективності експортної діяльності підприємства. *Інтелект XXI*. 2021. №4. С. 40–44.

27. Чуницька І. І. Інфраструктурний потенціал розвитку фінансового ринку в Україні. дисс. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. спец. 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит. Національний університет державної фіскальної служби. 2018. 465 с.

28. Швестко О. В. Тенденції та пріоритети провідних торговельних мереж в управлінні продажем товарів. *Науковий вісник Херсонського державного університету* 2018. № 15. Ч. 5. С. 83–86.

29. Tatarinov V., Reziapov K. Factors of influence and prospects for the development of the ukrainian stock market. *European Journal of Economics and Management Sciences*. Austria. 2019. №2. С. 71–78.

30. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua>

Обладнання, устаткування, програмні продукти

Найменування комп'ютерної лабораторії, її площа	Модель і марка персональних комп'ютерів, їх кількість	Найменування пакетів прикладних програм (у тому числі ліцензованих)	Доступ до Інтернету, наявність каналів доступу (так/ні)
Навчально-наукова лабораторія «Лабораторія кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування», ауд. №420 цк, S= 42,0 м ²	10 ПК Impression P+, мультимедіапроектор	- Windows, - MS Office 2010 (Word, Excel, Power Point, OneNote, Outlook, <u>Publisher</u> , <u>Access</u>), - EViews, - SPSS Statistics, - STATISTICA	так